

NEMIS VA O'ZBEK TILLARIDA NUTQIY AKTLARNING LINGVOPRAGMATIK TADQIQI

Axmadjonov Nurbek Zokirjon o'g'li

**Farg'ona davlat universiteti, Nemis va fransuz tillari kafedrasi v.b. dotsenti,
Filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)**

Turdimatova Ruxshona Baxromjon qizi

**Farg'ona davlat universiteti, Filologiya va tillarni o'qitish:
ingliz tili yo'nalishi 3-bosqich talabasi
<https://doi.org/10.5281/zenodo.15285781>**

Annotatsiya. Ushbu maqolada nemis va o'zbek tillarida nutqiy aktlarning lingvopragmatik jihatlari qiyosiy tahlil qilinadi. Til egalarining kommunikativ niyatlarini ifodalovchi nutqiy aktlar madaniy kontekst, ijtimoiy muomala qoidalari va til strukturasi bilan chambarchas bog'liq holda ko'rib chiqilgan. Tadqiqotda taqqoslama-lingvistik va diskursiv tahlil metodlari asosida ikki tilga oid real nutqiy vaziyatlar o'rganilgan. Maqolada nemis tilidagi nutqiy aktlarning ratsional va to'g'ridan-to'g'ri ifoda shakllari, o'zbek tilidagi esa kontekstga bog'liq, yumshatilgan va odob-axloq me'yorlariga asoslangan kommunikativ modellari yoritilgan. Olingan natijalar tarjima nazariyasi, chet tilini o'qitish va til o'rganish metodikasida qo'llash uchun nazariy va amaliy asos bo'lib xizmat qilishi mumkin.

Kalit so'zlar: nutqiy akt, lingvopragmatika, madaniy kontekst, kommunikativ strategiya, pragmatik tahlil.

KIRISH

Zamonaviy lingvistik tadqiqotlar kommunikativ jarayonlarning ko'lamini nafaqat grammatik qurilish doirasida, balki ijtimoiy va madaniy omillar bilan chambarchas bog'liq holda o'rganishni taqozo etmoqda. Ayniqsa, til orqali yuzaga keladigan kommunikativ harakatlar, ya'ni nutqiy aktlarning pragmatik va lingvistik tahlili so'nggi yillarda katta ilmiy e'tibor markaziga aylandi. Nutqiy akt nazariyasi tilshunoslik tarixida J. Ostin va J. Searle tomonidan asoslab berilgan bo'lib, bu nazariya tilning faqat vosita sifatidagi emas, balki ijtimoiy harakat sifatidagi mohiyatini ochib beradi.

Til faqat fikr bayon qilish vositasi emas, balki harakatga chaqiruvchi, hissiyot ifodalovchi, shartnoma tuzuvchi va munosabat o'rnatuvchi ijtimoiy vositadir. Shundan kelib chiqib, nutqiy aktlar nafaqat semantik, balki lingvopragmatik tahlilga ham ehtiyoj tug'diradi. Ayniqsa, madaniyatlararo kommunikatsiya, tarjima, til o'rgatish va interaktiv muloqot muhitlarida nutqiy aktlarning to'g'ri talqini alohida ahamiyat kasb etadi.

Mazkur maqola doirasida nemis va o'zbek tillari misolida nutqiy aktlarning lingvopragmatik tadqiqi amalga oshiriladi. Har ikki tilning tipologik jihatdan farqlanishi, kommunikativ etiketi, ijtimoiy-madaniy qadriyatlari, shuningdek muloqotga bo'lgan psixologik yondashuvlari nutqiy aktlarning shakllanishi va ifodalanishiga bevosita ta'sir qiladi. Nemis tili — qat'iy grammatika va ratsional yondashuv bilan ajralib turadigan g'arbiy german tillaridan biri bo'lsa, o'zbek tili — turkiy tillar oilasiga mansub, kontekstual va odob-axloq mezonlariga sodiq bo'lgan til sifatida tanilgan.

Shu bois, ushbu maqolada nemis va o'zbek tillarida mavjud bo'lgan asosiy nutqiy aktlar shakli, ularning kontekstual qo'llanilishi, madaniy jihatdan farqlanishi, kommunikativ strategiyasi va ularning lingvopragmatik tahlili olib boriladi. Tadqiqot nafaqat nazariy

tilshunoslik uchun, balki amaliy jihatdan — tarjima nazariyasi, chet tilini o'rgatish metodikasi va madaniyatlararo muloqotda muhim metodologik asos bo'lib xizmat qiladi.

ADABIYOTLAR TAHLILI

Nutqiy aktlar nazariyasi ilk bor J. Ostin tomonidan ishlab chiqilgan bo'lib, keyinchalik J. Searle tomonidan chuqurlashtirilgan. Searle o'zining "Speech Acts" asarida nutqning faqat informatsion emas, balki harakatga undovchi xususiyatini asoslab beradi. U nutqiy aktlarni lokutiv, illokutiv va perlokutiv turlarga ajratgan holda, ularning semantik va pragmatik chegaralarini aniqlaydi [1]. Bu yondashuv tilshunoslikda muhim burilish yasab, tilni ijtimoiy harakat vositasi sifatida o'rganish imkonini berdi.

Nemis tilshunosligida bu g'oyalar D. Wunderlich tomonidan rivojlantirilib, u pragmatika va nutqiy nazariyani bir-biriga bog'lovchi lingvistik platformani ishlab chiqqan. Wunderlich nutqiy harakatlarning strukturaviy komponentlariga urg'u berar ekan, ularning kontekstual talqinini ham tahlil qiladi [2]. Bu yondashuv ayniqsa nemis tilidagi buyruq, so'rov, maslahat kabi aktlarning rasmiylik darajasini aniqlashda muhim metodik asos bo'lib xizmat qilgan.

O'zbek tilshunosligida H. Karimov "Pragmatik lingvistika asoslari" nomli fundamental asarida o'zbek tilidagi muloqotda nutqiy aktlarning odob-axloq mezonlari bilan chambarchas bog'liqligini ochib bergan. U o'zbek tilida so'zlovchining ijtimoiy maqomi, suhbatdoshi bilan munosabati va kommunikativ vaziyatning madaniy jihatlari nutqiy aktning tanlovi va ifoda shakliga bevosita ta'sir qilishini ko'rsatadi [3].

Shuningdek, M. Hoshimov tomonidan olib borilgan psixolingvistik tahlillar o'zbek tilida nutqiy faoliyatning mental jarayonlar, ijtimoiy muhit va shaxslararo munosabatlar asosida shakllanishini yoritib bergan. U, ayniqsa, tilni o'rganishda nutqiy niyat va psixologik tayyorgarlik muhimligini ta'kidlaydi [4].

S. Levinson esa o'zining "Pragmatics" asarida nutqiy aktlarni konversatsion implikatura, deiksis, presuppozitsiya kabi pragmatik kategoriyalar bilan bog'liq holda tahlil qilgan. Uning modeli nutqiy aktlarni tushunishda kontekstning muhimligini yanada aniqlashtiradi [5].

Nemis tilida nutqiy aktlar ko'proq to'g'ridan-to'g'ri, ratsional va qisqa shaklda ifodalansa, bu jihat R. Stening tomonidan chuqur o'rganilgan. U nemis tilidagi nutqiy aktlar formulalarining grammatik tuzilishini hamda ularning rasmiylik darajasini ko'rsatgan [6].

Sh. Sirojiddinov esa o'zining "Lingvopragmatika: amaliy yondashuvlar" nomli asarida o'zbek tilidagi nutqiy aktlar va ularning madaniy kod bilan aloqadorligini o'rganadi. U ayniqsa kontekstual tahlilni ilgari surib, o'zbek nutqiy makonida "aytilmagan" ma'no qatlamlarini aniqlashga uringan [7].

Umuman olganda, bu adabiyotlar nemis va o'zbek tillarida nutqiy aktlar qanday shakllanishi, qanday omillarga bog'liqligi, madaniyatlararo tafovutlar va pragmatik strategiyalarni chuqur tahlil qilish uchun ilmiy asos bo'lib xizmat qilmoqda.

METODOLOGIYA

Mazkur tadqiqotda nemis va o'zbek tillaridagi nutqiy aktlarning lingvopragmatik jihatlarini chuqur va qiyosiy tahlil qilish maqsadida bir nechta lingvistik va sotsiopragmatik yondashuvlar qo'llanildi. Tadqiqot jarayonida tanlangan metodlar nafaqat nazariy asos yaratish, balki real nutqiy vaziyatlarda nutqiy aktlarning qanday ifodalanishini aniqlashda xizmat qildi. Bu metodlar yordamida nafaqat til vositalari, balki ularning ijtimoiy-madaniy funksiyalari ham tahlil qilindi.

Birinchidan, taqqoslama-lingvistik metod asosiy yondashuv sifatida tanlandi. Bu metod nemis va o'zbek tillaridagi nutqiy aktlarning morfosintaktik va semantik tuzilmasini qiyosiy

tahlil qilish imkonini berdi. Taqqoslama tahlil yordamida har ikkala tilning strukturaviy tizimidagi o'xshashlik va tafovutlar aniqlanib, ayni bir nutqiy niyat qanday vositalar bilan ifodalanishi o'rganildi. Masalan, o'zbek tilidagi "Iltimos, bu ishni bajarsangiz..." kabi yumshoq, vositali murojaatlar nemis tilida ko'pincha "Können Sie bitte..." yoki hatto "Machen Sie das, bitte" kabi bevosita va rasmiy shakllar orqali beriladi. Bu yondashuv orqali nutqiy aktlar va madaniy kontekst o'rtasidagi aloqadorlik ochib berildi.

Ikkinchidan, diskursiv tahlil metodidan foydalanildi. Ushbu metod orqali real muloqot kontekstlarida nutqiy aktlarning qo'llanishi, ularning lingvopragmatik xarakteri, dialog va monologik nutqda tutgan o'rni o'rganildi. Diskursiv tahlil, ayniqsa, suhbatlar, intervyular, darsliklar va kundalik muloqotda ishlatiladigan ifodalarni tahlil qilishda nihoyatda samarali bo'ldi. Bu metod orqali har bir nutqiy aktning tashqi shakli bilan bir qatorda, ichki niyati va kommunikatorning ijtimoiy mavqei, yosh, jins, madaniy tafakkur kabi ko'plab omillar asosida qanday o'zgarishi aniqlashtirildi. O'zbek madaniyatida hurmat, ehtirom, kamtarlik asosida qurilgan nutqiy aktlar bilan nemis tilida qat'iylik va aniqlik ustuvorlik qiladigan aktlar orasidagi tafovutlar aniqlandi.

Uchinchidan, korpus tahlili metodikasi asosida yozma va og'zaki matnlar bazasi tuzildi. Ushbu korpusga nemis tilidagi rasmiy hujjatlar, matbuot materiallari, ijtimoiy tarmoq dialoglari hamda o'zbek tilidagi badiiy adabiyotlar, xalq og'zaki ijodi namunalaridan olingan muloqot shakllari kiritildi. Korpus tahlili tadqiqotga empirik asos yaratdi va nutqiy aktlarning tez-tez uchraydigan shakllari, ularning fonetik, morfologik, sintaktik va leksik xususiyatlarini tizimli tarzda aniqlash imkonini berdi. Shuningdek, bu metod statistik tahlil uchun tayanch bo'lib xizmat qildi va nutqiy aktlarning tez-tezligi, mavzulari, murojaat qiluvchi shaxslarning ijtimoiy mavqei bilan bog'liqligi kabi ko'rsatkichlar ishlab chiqildi.

To'rtinchidan, pragmatik komponentlar tahlili orqali har bir nutqiy aktning semantik yuklamasi, konnotatsiyasi, implikatsiyasi va sotsiokultural kontekstdagi funksiyasi tahlil qilindi. Ushbu yondashuv, ayniqsa, aytilgan so'z ortidagi "aytilmagan" ma'nolarni aniqlashda muhim bo'ldi. Masalan, o'zbek tilidagi "Qo'lingizdan kelsa..." kabi iboralar bevosita so'rov emas, balki ijtimoiy normaga asoslangan yumshoq iltimos akti sifatida talqin qilinadi. Nemis tilida esa bu kabi noaniq murojaatlar kam uchraydi, bu esa pragmatik anglashni murakkablashtiradi. Aynan shu nuqtalar bo'yicha sotsiopragmatik farqlarni chuqurroq ochib berish imkonini yaratdi.

Tadqiqot metodologiyasi o'zaro uyg'unlashgan va izchil tarzda olib borildi. Har bir metodning natijalari boshqalar bilan qiyoslab baholandi, bu esa yakuniy xulosalarning ishonchliligi va dalillanish darajasini oshirdi. Metodlar tanlovida mavzuning ko'p qirraliligi va til hamda madaniyat oralig'idagi dinamik bog'liqlik inobatga olindi. Natijada, nemis va o'zbek tillarida nutqiy aktlarning shakllanishi, ishlatilish konteksti va lingvopragmatik xususiyatlari bo'yicha chuqur empirik va nazariy asoslangan tahlil amalga oshirildi.

NATIJALAR

Tadqiqot jarayonida nemis va o'zbek tillaridagi nutqiy aktlar chuqur tahlil qilingan holda, ularning lingvopragmatik xususiyatlari orasidagi umumiyliklar va tafovutlar aniqlandi. Avvalo, shuni ta'kidlash joizki, har ikki til o'ziga xos madaniy-ijtimoiy kontekstga ega bo'lgani sababli, nutqiy aktlarning shakllanishi va ishlatilishi ham mos ravishda turlicha namoyon bo'ladi.

Birinchidan, nemis tilida nutqiy aktlar ko'pincha to'g'ridan-to'g'ri, aniq va qat'iy shakllarda ifodalanadi. Bu tilning umumiy struktura va madaniy qadriyatlaridagi ratsional, individualist yondashuvga mos keladi. Masalan, buyruq aktlari (imperativlar) nemis tilida qisqa va bevosita

shaklda: “Mach das!” yoki “Sei ruhig!” kabi ifodalanadi. So‘rov aktlari esa odatda sintaktik jihatdan muloyim (ko‘makchi fe‘l yoki modal fe‘l orqali), ammo semantik jihatdan qat‘iylikni o‘z ichiga oladi: “Könnten Sie bitte...?” yoki “Wären Sie so nett...?” shaklida. Nemis tilidagi bunday aktlar o‘z egasining nutqiy niyatini bevosita bildiradi.

Ikkinchidan, o‘zbek tilidagi nutqiy aktlar esa ixtiyoriylik, odob-axloq me‘yorlari va kontekstual ifoda bilan ajralib turadi. Bu esa o‘zbek madaniyatida muloqot etiketi, ijtimoiy tabaqalanish va mehmondo‘stlik qadriyatlarining ustuvorligidan dalolat beradi. Buyruq aktlari kamdan-kam hollarda to‘g‘ridan-to‘g‘ri shaklda ifodalanadi, balki vositali, yumshoq ifodalar ustuvor bo‘ladi: “Iltimos, qarab ko‘rsangiz...”, “Agar iloji bo‘lsa, yordam berar edingiz...” kabi. Bu holatlarda buyruq semantikasi bevosita emas, balki ijtimoiy maqom, kontekst va pragmatik fon orqali ifodalanadi.

Uchinchidan, tahlil natijalari shuni ko‘rsatdiki, baholovchi nutqiy aktlar (ya‘ni ijobiy yoki salbiy munosabatni ifodalovchi aktlar) nemis tilida ancha ochiq va individual fikrga asoslangan: “Ich finde das nicht gut”, “Das war eine schlechte Idee” kabi. O‘zbek tilida esa salbiy baholash, odatda, to‘g‘ridan-to‘g‘ri emas, balki yumshatilgan, ehtiyotkor shaklda bildiriladi: “Balki boshqacha qarash ham mumkin edi”, “Yaxshi bo‘lsa kerak edi, lekin...” kabi.

To‘rtinchidan, intonatsiya va neverbal elementlarning roli ham ikki tilda turlicha namoyon bo‘ladi. O‘zbek tilida so‘zlovchi ko‘pincha ovoz ohangi, tana harakati, ko‘z bilan ishora qilish orqali nutqiy akti “kodlaydi”, nemis tilida esa bu rolga yozma yoki og‘zaki tildagi grammatika va sintaksis to‘liq yuklanadi. Bu esa o‘zbek tilidagi ko‘plab nutqiy aktlarni “aytilmagan” ma’nolar orqali anglashni talab qiladi.

Beshinchidan, lingvopragmatik strategiyalar jihatidan ham farqlar aniqlandi. Nemis tilida kommunikator o‘z pozitsiyasini ochiq aytishga intiladi, o‘zbek tilida esa suhbatdoshning holatini inobatga olgan holda, vaziyatga moslashuvchan yondashuv ustuvorlik qiladi. Bu esa tarjima va til o‘rgatish jarayonida nutqiy aktlarning aynan madaniy mazmunini to‘g‘ri idrok etish zaruratini yuzaga keltiradi.

Umuman olganda, tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatadiki, nutqiy aktlar tilning grammatik vositalari orqali emas, balki ularning madaniy va pragmatik talqini orqali tushunilishi kerak. Har ikki tilda ham nutqiy aktlar til egasining ijtimoiy o‘rni, kommunikativ niyati, suhbatdosh bilan munosabati, madaniy qadriyatlari bilan bog‘liq ravishda shakllanadi. Bu esa lingvopragmatikaning so‘z darajasidagi tahlildan chiqib, muloqot makonining to‘liq kontekstini tahlil qilishga olib keladi.

MUHOKAMA

Olib borilgan tadqiqot natijalari nemis va o‘zbek tillarida nutqiy aktlarning lingvopragmatik xususiyatlari har ikki til va madaniyatga xos kommunikativ qadriyatlar asosida shakllanishini yaqqol ko‘rsatdi. Ushbu holat birinchi navbatda, har ikki jamiyatda muloqot vositasi sifatida tildan foydalanishdagi psixologik va sotsiokultural yondashuvlar farqlari bilan izohlanadi. Nemis tilida nutqiy aktlar, ayniqsa buyruq, rad javobi yoki tanqidni bildiruvchi aktlar bevosita, aniqlik va qat‘iylik asosida shakllanadi. Bu G‘arb jamiyatlariga xos bo‘lgan individualizm va kommunikatsiyada aniq pozitsiya egallashga intilish bilan bog‘liqdir. O‘zbek tilida esa aksincha, murakkab ijtimoiy munosabatlar tizimi, madaniy me‘yorlar va milliy mentalitet nutqiy aktlarning ifoda shaklini ko‘proq yumshoq, vositali va kontekstga moslashtirilgan qiladi.

Tadqiqotda kuzatilgan eng muhim xulosalardan biri — bu nutqiy aktlarning o'zi emas, balki ularning pragmatik niyat va kontekstual anglash darajasi orqali shakllanishidir. Masalan, biror harakatga da'vat qilish nemis tilida buyruq ohangida sodda va aniq ko'rinishda namoyon bo'lsa, o'zbek tilida bu holat "Mumkin bo'lsa", "Iltimos, bir qarab ko'rsangiz", "Agar vaqt topilsa..." kabi iboralar bilan aytiladi. Aslida, semantik nuqtayi nazardan har ikkisi ham harakatga chaqiriq bo'lsa-da, ularning nutqiy ta'siri va qabul qilinishi mutlaqo farqli bo'ladi. Shunday qilib, bu yerda nafaqat til vositalari, balki madaniyatlararo kommunikatsiyaning chuqur pragmatik mexanizmlari ishga tushadi.

Muhokama jarayonida yana bir e'tiborga molik jihat — bu nutqiy aktlar orqali suhbatdoshga bo'lgan munosabat ifodasidir. O'zbek tilida yuqori maqomdagi suhbatdoshga murojaat qilishda ko'pincha iltimos aktlari, kamtarlik bilan bildirilgan baholovchi aktlar ustuvorlik qiladi. Masalan: "Siz aytgandek to'g'ri bo'lishi mumkin" yoki "Sizdan yaxshi maslahat chiqadi" kabi iboralar nafaqat pragmatik ma'no, balki ijtimoiy hurmatni bildiruvchi til birliklari hisoblanadi. Nemis tilida esa suhbatdosh bilan muloqotda mavqe tengligi va ochiq, to'g'ridan-to'g'ri fikr aytish ustuvor bo'lib, bu "Ich denke, das ist falsch" kabi aniq baho beruvchi aktlar orqali namoyon bo'ladi.

Shu bilan birga, tadqiqotda mavjud ilmiy manbalar bilan bog'liqlik ham aniqlik bilan tahlil qilindi. J. Searle [1], S. Levinson [3], D. Wunderlich [2] kabi tilshunoslar tomonidan ilgari surilgan nutqiy aktlar nazariyasining asosiy tamoyillari nemis tili materiallari bilan muvofiqlashtirilgan holatda isbot topdi. H. Karimov [4], M. Hoshimov [5] kabi o'zbek tilshunoslarining lingvopragmatik qarashlari esa aynan o'zbek tilida nutqiy aktlar madaniy kod bilan bevosita bog'liqligini isbotlovchi asos bo'lib xizmat qildi.

Ushbu farqlar tarjima nazariyasi nuqtayi nazaridan ham juda muhim. Chunki bevosita leksik tarjima orqali nutqiy aktning to'liq kommunikativ niyati ifodalanmasligi mumkin. Masalan, nemis tilidan "Wären Sie so nett, das Fenster zu schließen?" iborasini o'zbekchaga "Siz oynani yopib qo'ysangiz yaxshi bo'lardi" shaklida tarjima qilish, asl konnotatsiyasini saqlashga xizmat qiladi. Aks holda, "Oynani yoping" degan to'g'ridan-to'g'ri tarjima o'zbek kontekstida dag'allik sifatida qabul qilinishi mumkin.

Tadqiqotda shuningdek, til o'rgatish metodikasida nutqiy aktlar bilan ishlash muhim ekani ham ko'rsatildi. Ayniqsa, chet tili o'rganuvchilari uchun nafaqat grammatik struktura, balki nutqiy aktning konnotatsion va pragmatik yuklamasi tushuntirilmasa, aloqa samaradorligi keskin pasayishi mumkin. Bu esa lingvopragmatik kompetensiyani til o'rgatish jarayonining ajralmas qismi sifatida ko'rishni taqozo etadi.

XULOSA

Ushbu maqolada nemis va o'zbek tillarida nutqiy aktlarning lingvopragmatik tahlili amalga oshirildi. Tadqiqot jarayonida aniqlanishicha, har ikki tildagi nutqiy aktlar turli grammatik vositalar orqali ifodalanadi, biroq ularning shakllanishi va qo'llanishi ko'proq madaniy, sotsiopragmatik va kontekstual omillarga bog'liq bo'ladi.

Birinchidan, nemis tilida nutqiy aktlar asosan aniq, to'g'ridan-to'g'ri va ratsional shaklda ifodalanadi. Bu holat jamiyatdagi ochiq muloqot tamoyillari va shaxsiy fikrni erkin ifodalash qadriyatlari bilan bog'liqdir. O'zbek tilida esa aksincha, nutqiy aktlar odob-axloq me'yorlari, ehtirom, ijtimoiy maqom va madaniy kontekstga moslashtirilgan holda, ko'proq vositali va yumshoq shaklda ifodalanadi. Bu esa tilshunoslikda nutqiy aktlarni soddalashtirib emas, balki kontekst asosida talqin qilish zarurligini ko'rsatadi.

Ikkinchidan, nutqiy aktlarning lingvopragmatik xususiyatlari ularning semantik mazmunidan tashqari, aytilgan joyi, suhbatdoshlar o'rtasidagi munosabat, ijtimoiy status, kommunikatsiya maqsadi va madaniy kod orqali shakllanadi. Bu esa ularning tarjimasida yoki til o'rgatishda faqat grammatik jihat emas, balki madaniy tafakkur va nutqiy etiketlarni ham hisobga olish kerakligini bildiradi.

Uchinchidan, korpus, diskursiv va taqqoslama-lingvistik tahlillar orqali shuni aytish mumkinki, nutqiy aktlar faqat tilshunoslik nuqtayi nazaridan emas, balki psixolingvistik va sotsiolingvistik yondashuvlar orqali ham chuqur o'rganilishi lozim. Ularning kommunikativ samaradorligi nutqdagi strukturaviy birliklardan ko'ra, pragmatik moslashuv va madaniyatlararo idrok darajasiga ko'proq bog'liq.

To'rtinchidan, mazkur maqola natijalari til o'rgatish, tarjima nazariyasi, madaniyatlararo muloqot va nutq madaniyatini rivojlantirishda muhim nazariy va amaliy asos bo'lib xizmat qilishi mumkin. Ayniqsa, chet tilini o'rganuvchilarga nutqiy aktlarning faqat grammatik emas, balki pragmatik va madaniy jihatlarini ham o'rgatish til o'zlashtirish samaradorligini sezilarli darajada oshiradi.

Yakuniy xulosa sifatida aytish mumkinki, nutqiy aktlar — bu tildagi eng sodda va ayni paytda eng murakkab kommunikativ birliklardan biridir. Ularni to'liq anglash uchun lingvistik bilim yetarli emas; madaniyat, kontekst va ijtimoiy qadriyatlar ham har bir nutqiy harakatning ajralmas tarkibiy qismi sifatida tahlil qilinmog'i lozim.

References:

Используемая литература:

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Searle, J. R. Speech Acts: An Essay in the Philosophy of Language. Cambridge University Press. 1969
2. Wunderlich, D. Pragmatik und Sprachtheorie. Frankfurt am Main: Suhrkamp. 1981
3. Karimov H. Pragmatik lingvistika asoslari. Toshkent: Fan. 2015
4. Hoshimov M. Nutqiy faoliyat va uning psixolingvistik xususiyatlari. Samarqand: Ilm ziyo. 2019
5. Levinson, S. C. Pragmatics. Cambridge: Cambridge University Press. (1983)
6. Stening R. Sprachhandlungen im Deutschen. München: Gunter Narr Verlag. 1995
7. Sirojiddinov Sh. Lingvopragmatika: amaliy yondashuvlar. Toshkent: Yangi asr avlodi. 2022